

Els metges del renaixement

per

J. AIGUADER I MIRO

NOTES PRELIMINARS

I.—*L'home i l'època*

Els manuals ens donen un concepte en excés simple de les èpoques de la història. Amb un fi didàctic l'historiador sintetitza un període de la vida col·lectiva i l'estilitza per a que el lector i l'estudiant se'n formin una idea que creuen clara perquè l'adaptin a la mentalitat del seu temps, a costa de la fidelitat gairebé sempre. Per això tots els temps pretèrits estan subjectes a una revisió i revaloració constant, com hem dit altres voltes, no sols l'actualitat viu el present i és formal de l'esdevenidor, sinó que crea el passat en prear fets i pensaments que passaren inadvertits i sense relleu.

No vol dir això que nosaltres anem a descobrir de nou el Renaixement. Ni tan solament ens proposem escriure'n un estudi de conjunt. La nostra tasca és més modesta, puix que la dedicarem a estudiar la vida més que l'obra dels seus protagonistes i encara d'aquests només ens ocuparem dels metges.

Es clar que aquell concepte simple l'haurem de complicar. Es precisament en enfrontar-nos amb els homes que es palesa la complexitat d'una època a la qual hem donat un nom genèric. Per a deduir-ne conseqüències cal un aiguabarreig on es dilueixen personalitats i fets concrets; no s'esmenten més que els esdeveniments que serveixen d'exemple i com a casos pràctics, i encara s'estranyen en arranjar-los i compondre'ls a aquest fi.

Això ens fa oblidar l'home, perdem tot contacte amb ell. A cada personatge històric li clavem una etiqueta o li fem estendre una cinta en la qual hi ha escrit el pensament que ens convé que digui. I aquell home no és res més que allò, una figureta de pessebre que des que va néixer

fins a la seva mort no va fer altra cosa que la que li hem encomanat. S'esborra la seva vida particular, desapareixen les seves passions, es callen les seves lluites i les gestes que no convenen a la tesi; per l'historiador i l'estudiant perd carn i osos i nervis i està exempt de dolors i alegries.

Aquesta manera d'obrar és injusta. Una època passada la coneixem pels resultats, per les seves creacions. Difícilment volem meditar sobre les angoixes que comportà l'obra realitzada. És possible que en bandejar aquesta tebior humana ho fem amb el propòsit de separar-la del tot de l'època actual i no enterbolir la seva grandesa amb el record dels nostres neguits quotidians. Però qui bastia aquella grandesa eren homes i llurs creacions eren producte de lluites i disparitat de parers i finalitats: la seva unitat la dona l'estudi conjunt, que sempre és superficial. En baixar fins l'individu trobarem desconhorts i dubtes si fa o no fa com els altres.

I això és el que ens proposem: mostrar aquests sofriments i els mals tràngols que han passat unes generacions en crear una època esplendorosa. Dubto de la meua força expressiva per a encomanar als lectors el meu fervor per ells; per endavant, però, he de dir-vos que si gran és l'obra que contemplem amb tot l'amor, més gran n'era l'artífex perquè més gran la concebia dins del seu pensament: les obres genials no ho esdevenen mai per casualitat. És veritat que s'ha dit que algunes s'engrandeixen com més s'enrancien, però pensem en el dolor que representa per qui les projecta no ésser comprès ni estimat en el seu temps i esperar la lloa i la glòria anys i segles.

II.—*La tristor de l'Edat Mitjana*

El Renaixement semb'a una finestra que s'obre i per la qual entren amb més llibertat l'aire